

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium.
Ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Mit együnk?

Nem illik ez a kérdés keresztyén ember szájába, akinek Jézus Krisztus után így kell imádkozni: a mi mindennapi kenyerünket add meg minékünk *ma*.

Mégis a mostani súlyos időkben, ha nem is bizalmatlankodva, ha nem is a holnapi napról szorgalmatoskodva, újra meg újra eltöprenkedünk: mit együnk, mit igyunk, mivel ruházkodjunk.

Mert hogy olykor a *ma* sem látszik előttünk biztosítottnak és mert az éhező ember türelmetlen a bibliából olvasott égi manna hullását bevárni.

E lap egyik előző számában a városi egyházak állapotairól írván, megemlítettem azt is, hogy a városi — úgynevezett nagyfizetésű papnak anyagiakban rosszabb a helyzete, mint a látzólag kisebb javadalmazású falusinak. A Lelkészegyesületben rögtön választ kaptam rá, hogy ám a falusi papnak gyermeket kell neveltetni s azért most mennyi pénzt kell kiadni. Hát bizony ez a mostani viszonyok közt rengeteg pénzt elvisz. Annak idején 200—300 forintért úri ellátást kaphatott a gyermek, most szerény internátusi helyet kap — s azt is csak kedvezményképen — évi 1000 koronáért, meg az esetleges deficit reáeső hányadáért. Azonban annak, kit a gyermekneveltetés gondja nyom, nem szabad elfelejteni, hogy a városi pap — ha nem fizet is internátusi díjat — szintén nem tarthatja csak levegővel a gyermekét s ha pusztán kenyeret és főzeléket ad is neki táplálékul (— tejről, tojásról nem is szólván —), népesebb családja számára alig ha tudja megvenni a szükséges mennyiséget a 4—5 ezer korona városi „nagy” fizetésből.

Mindenki maga érzi a maga baját s én bizonyos vagyok benne, hogy ha a falusi papságnak egy — talán nagyobb — része nagyon érzi a háború miatt megnehezült megélhetés terhét: a városi papok valamennyien nyögnek ennek súlya alatt. Amint a papok, úgy a tanárok és a

tanítók is. Mindnyájan komor gondtól terhelten kérdezik: mit együnk?

És ezt a kérdést az egyházhoz, az ő szolgálatadójukhoz adresszálják. És ezzel válik aztán a különben is nehéz kérdés kétségbeejtően súlyossá. Az egyház nem hallgathatja közömbösen a szomorú kérdést. Még ha csak *egy* számban szólna, el lehetne viselni. De asszonytól, gyermektől nem várhatja senki, hogy Illés prófétának képzelje magát.

Mit együnk? Ott mered a kérdés az egyház elé és az egyház kénytelen és köteles arra megfelelő választ adni. Köteles választ adni, holott magának is a legsúlyosabb megélhetési aggodalmi vannak. Elvégre nemcsak a tisztviselők fizetése terheli az egyházat s most a dologi kiadások is ötszörösre, tízszeresre emelkedtek. A költségvetés szükségleti része ijesztően, geometriai haladványként emelkedik, a fedezeti rész pedig inkább csökken. Ahol elszegényedett a háború folytán a nép, ott azért; ahol meggazdagodott, ott azért. Mert csak kivételes eset, hogy a hirtelen meggazdagodott emberre nézve könnyebb a mennyországba jutás a tű fokán átmenetelnél. Már pedig a mi egyházunk a hívektől szedett egyházi adóra van leginkább utalva. Vagyona kevés, az államtól nyert anyagi támogatás készpénz, tehát sokkal kisebb értékű, mint a háború előtt volt. Sőt az egyházi adó értéke — mint-hogy több helyen átmentünk a készpénzben adózás rendszerére — szintén kisebb, mint volt. Aztán az egyházközségek önállóságának elvi alapján álló egyházi vagyon rendszerünknek természetes folyamánya, hogy ha egyik-másik egyházközségünk bőségben élhet is, amellet sok száz anyagilag teljesen tönkre mehet.

Én előttem annál a szomorú kérdésnél: mit együnk — még szomorúbb, még aggasztóbb az a másik kérdés: miből teljesítsék apró vagyónú, kis jövedelmű egyházaink a rájuk váró sok kiadást? Mi módon tudják megóvni pénzügyi egyensúlyukat a teljes felbomlástól s ha

ezt nem tudják tenni, mi módon tudják, vagy egyáltalában tudják-e valaha újra helyreállítani? Nem ássák-e meg nem egy egyházunknak sírját a háborús anyagi bajok?

De bár megdöbbenőnek találok e kérdéseket, mégis azt mondom: kicsiny egyháznak és nagynak kötelessége gondoskodni róla, hogy ne hangozzék jajongóan tisztviselői ajkáról a bús kérdés: mit együnk.

A szolgálataidhoz parancs az imádság szava: a mindent napi kenyeret add meg *ma*. S ne csak a tisztviselőtől kívánjuk, az egyházban is vigyünk keresztül, hogy ne legyünk szorgalmasak a holnapról.

Aggodalmak? ... Akik az Úrban bíznak, azoknak minden javukra van.

Iskola

Felvételi vizsga.

A felvételi vizsga arra való, hogy megbizonyosdják a tanári karnak azon tagja (vagy tagjai), aki elibe fog járni a gimnáziumba felveendő, arról, hogy van-e kellő alapja a felveendőnek?

A felvételi vizsga régebben megvolt azoknál a gyermekeknél, kik az 1-ső gimnáziumba akartak menni. Ez a felvételi vizsga kiterjedt főként a magyar nyelvtanra és számtanra. Nem tudom, megvolt-e az 1863. évben ez a felvételi vizsga minden gimnáziumnál, de a hódmezővásárhelyi gimnáziumban megvolt, mert engem is felvételi vizsgával vettek fel az 1-ső osztályba 1863-ban. A felvételi vizsga ha helyes volt 1863-ban, úgy hiszem, helyes az ma is, főként azokra vonatkozólag, kik olyan falusi iskolákból akarnak menni a gimnáziumba, hol egy tanító több osztályt vezet, hol a tanító nem taníthat oly eredménnyel, mint az olyan tanítók, kik csak egy osztályt vezetnek.

De mi okból óhajtom tulajdonképen én a felvételi vizsgát? Már csak azért is, mert akik felvételi vizsga előtt állanak, azoknak a felvételi vizsga előtt okvetlenül tanulniok kell, még pedig vagy olyat, amit nem tanultak, a felvételi vizsgán pedig abból felelniök kell; vagy olyat, amit tanultak bár, de hogy a felvételi vizsga jobban sikerüljön, ismétli azokat, tehát jobban megtanulja azokat, és így jobb alapot szerez. Igen, mert *repetitio est mater studiorum*.

Többen gyenge alappal mennek a gimnáziumba falusi helyekről, emiatt van oly sok gyenge tanuló az első osztályban. A felvételi vizsgát főként a magyar nyelvtanra, stílusra és számtanra terjesztem ki, mert ha ezekből nincs kellő alapja a gimnáziumba menőnek, csak bukácsol, csúszik, javítgat a szerencsétlen fiú azért, mert kellő alap nélkül ment a gimnáziumba.

Falusi iskolákból kikerülőkből, hol egy tanító több osztályt tanít, a gimnáziumba menők bizonyítványának legtöbb részében a tanjegy vagy osztályzat lejjebb értékelendő; mert többnyire jobb bizonyítványt adnak a tanítók, mint aminőt az illető fiú megérdemelt. Tegyük fel, hogy elegendő a tanuló bizonyítványa, s e bizonyítványban például a magyar nyelvtan és számtan a nem elegendőnek felel meg. Hogy boldogul az ilyen tanuló a gimnáziumban, mikor nincs kellő alapja a nevezett, mondhatni főbb tantárgyakból? A szülőkkel s azzal a gyenge alappal bíró fiúval teszünk jót, ha a felvételi vizsgán őszintén kimondjuk, hogy nem vehető fel a gimnáziumba a fiú kellő alap hiánya miatt. Habár veszít is egy évet a fiú, de szerezhet kellő alapot, ha hiányos alapisméreteit kibővíti, minek aztán hasznát veszi a gimnáziumban. Az elemi osztályokat magánúton végzetek még inkább felvételi vizsga alá bocsáttassanak.

Tehát kellő alap nélkül nem kell senkit felvenni a gimnáziumba. Felvételi vizsgát kell az első gimnáziumi osztályba menni akarókkal még akkor is okvetlenül tételni, ha azok 5. vagy 6. elemi osztályból akarnának első gimnázisták lenni. Mert azért, hogy 6 elemi, vagy 5 elemi végzett valamelyik fiú, nem következik az, hogy olyan alapja volna, amelyen építhetne tovább a gimnáziumban. Ugyanis a rejcválás, osztályisméltés kivált azóta, mióta az általános választói jogról ábrándozik a világ egy része, vagyis mióta el van rendelve a 6. elemi osztályosoknak az állam közege általi megvizsgáltatása, s azoknak végbizonyítványolása, a gyenge tehetségűek, a korhelyek is csúsznak feljebb többen kellő ismeret, tudás és alap nélkül az osztályokban, hogy minél több 6 osztályos legyen. Már ennek is arra kellene indítania a felsőbb egyházi hatóságot, hogy felvételi vizsga nélkül senkit ne vegyenek fel a gimnáziumok első osztályába.

Sófalyv.

Közélet

A nagy hiányosság.

Véletlenül kezem közé került az a tervezet, amely mint előadói javaslat készült a református egyház egyetemes, kulturális, szociális, gazdasági és politikai programját megállapító bizottság elé. Gyönyörű munka, akárki készítette legyen. Igaz örömet találja az ember szíve és lelke abban, hogy azok a nagy, magaslatos gondolatok, tervek és célok végre egy kalap alatt nagy-szerű rendszerezéssel megtalálhatók. A szétszórt, kusza, tervszerületlen kapkodás helyett ime lesz vezető gondolat, kitűzött cél, amely szerint igazodhat mindenki. Úgy gondolom, hogy ha — hosszabb idő alatt is — az előadói javaslat 20—25%-a megvalósulhat, akkor ismét vezető szerephez jut a református egyház Magyarország kulturális, szociális, gazdasági és politikai életében.

S miért elégednék én meg a 20—25% eredmény-nyel is? Talán mert nem óhajtanám az egésznek megvalósulását. Éppen nem! Sőt amennyiben az egészét óhajtom, tudnék örülni annak is, ha csak porszemek is megvalósulnak abból.

De bocsássanak meg érte, ha én ezeket a javaslatokat, azok miatt a hiányok miatt, amelyek közöttünk fennállanak, egyelőre nehezen látom megvalósíthatónak. *Ezeket a hiányokat kellene előbb pótolnunk, mielőtt az építést megkezdzenők, mert kellő alap, elegendő téglák s alkalmas tetőzet nélkül nagyon szűkre szorúlhat ez az építkezés.* Legelső fontosságú a fundamentom. Maga Jézus is ezt tartotta legfontosabbnak s ezért nevezte bölcs embernek azt, aki kösziklára építi a maga házát és bolondnak, aki a fövenyre épít.

Nos, nálunk a fundamentomnál van a legnagyobb hiányosság, amelyet míg nem pótolunk, nagyon kétes értékű lesz minden építkezés. Úgy mondhatnám, ami zománcát adná, hiányozni fog róla s így nagyon könnyen ki lesz téve a rozsdásodásnak és a rothadásnak.

Legelső hiányosság — ha szabad megmondanom véleményemet —: *a keresztyén személyiségek hiánya, akik Jézusra, mint fundamentomra építik a maguk életét.* E tekintetben igen nagy a hiányosság maguknál az egyházak hivatásos vezetőinél is. Ennek pedig én okát legkevésbé sem ő bennök, hanem egyházi berendezettségünkben s főleg nevelésünk rendszertelenségében és céltalanságában látom. Az én eddig kialakult világnézetem teljes erővel tiltakozik az ellen a felfogás ellen amely szerint egyesek született gonoszok, mások viszont született jók volnának. Sőt sokkal inkább hiszem Pál apostollal, hogy Istennek nem csupán szántófölde, hanem az ő munkatársai (I. Kor. 3o) is vagyunk, ki ránk bízta az anyagot s kezünkbe adta az elkötelezést, hogy azt ne a becstelenségnek, hanem a dicsőségnek edényévé formáljuk. Senki sem eo ipso rossz és senki sem vallástalan önmagától, hanem a társaság és a rossz nevelés által. Azok az átöröklött hajlandóságok, amiről sokan beszélnek, nézetem szerint koránt sem olyan erősek, hogy azokat, ahol kell, tompítani vagy ahol kell, élesíteni ne lehetne.

Tette kész, élő, vallásos személyiségek nélkül pedig hiába kezdünk minden egyházi munkát. Olyan az, mintha mocsaras helyre, alap nélkül helyeznők a téglákat. Sohasem lesz abból rendes ház, legfeljebb csak sárkunyhó.

Második nagy hiányosság: a lelkészek helyzete. Református népünk — sajnos, ma a legtöbb helyen — papjaiban nem lát egyebet, mint — akár igaz, akár nem igaz részéről ez a megállapítás: általa csekély munkájáért dúsán javadalmazott egyént, aki jól vagy rosszul szórakoztatja őket vasárnaponként; jó komája s olykor-olykor szórakozó társa. *S ehhez járul, hogy a lelkész igen sokszor a kis helyeken is — s nem csupán a nagy helyeken — ki van téve a nép gazdagabbjai, vagy azok önkényének, akik vajmi keveset adnak az ő*

lelkészi mivoltára, vagy evangéliomi felfogására. Kiszolgáltatott helyzetüket itt is azok érzik a legjobban, akik vagy nagy anyagi függésben vannak csekély jövedelmük miatt, vagy pedig ideiglenesen vezetnek egy-egy gyülekezetet. Pedig az minálunk még ma sem egészen ismeretlen fogalom, hogy akár évtizedekig munkabíró, fungens lelkész nélkül marad egy gyülekezet s lesz akár városon, akár falun fiatal emberek szórakozó alkalmiavá.

S végül sokan vannak, akik a legkiválóbb személyi nevelés s a körülmények kedvező alakulása mellett sem alkalmasak a lelkészi munkára. Sokszor épen azért, mert nincs kiválasztás, a legalkalmatlanabb elemek tódulnak ide, míg az alkalmasak szerényen félrehúzódnak. Művészi, sőt nevelői pályákon is kiválogatják az embereket, kik valók arra s kik nem. Van-e nagyobb művészet, mint a lelkek húrjain játszani s mi még sem teszünk semmi különbséget a művész és kontár között.

Nagyszerű program áll előttünk. *Ennek a megvalósítása nem évek, de hosszú évtizedek vagy évszázadok munkája leend.* Nem lehet tehát — véleményem szerint — bizonyos dolgok elvégzésére 10 vagy 20 évet is megállapítanunk. A fő az, hogy krisztusi személyiségeket neveljünk, belőlök munkatársakat szervezzünk s azután küldjük ki őket az Úr szőlőjébe. Jézusnak is legelső dolga volt, hogy tanítványokat gyűjtött s mennybenetele alkalmával is ez volt legfontosabb utasítása: „Tegyetek tanítványokká minden népeket!”

Az előadói javaslatnak legnagyobb hiányossága, hogy nincs benne missziói program! Nekünk pedig a magyar föld misszióáriusaira van szükségünk, kik élnek-halnak hivatásukért s szenvedések árán is képesek és készek a Krisztus zászlóját diadalra juttatni.

Baselben létem alatt magyar barátaimmal együtt nagy fájdalommal hallgattam, hogy midőn egy Afrikában járt misszióárius Budapestre vetődött, ilyenforma nyilatkozatot tett rólunk: „Nagyobb itt a sötétség, mint a legsötétebb Kamerunban. Minek megyünk mi Afrikába, mikor Európában volna a legnagyobb és legsürgősebb missziói munka“. No, ha ez egészen nem is így van, tény, hogy nálunk, míg egyrésztől óriási munkamezők állanak parlagon, addig másrésztől rengeteg aratni való is volna már, de az arató kevés. Neveljünk munkásokat és aratókat, vessük be a parlagon heverő munkamezőket, mert amíg nem vetettünk s nem szereztünk munkásokat, nem is fogunk addig aratást végezni.

Szombathy Imre.

Irodalmi szemle

A mi vallásunk. A nagy reformáció négyszázados évfordulójára írták: Dr. Kecskeméthy István, Dr. Bartók György, Dr. Révész Imre az erdélyi ref. egyházkerület theologiai fakultásának ny. és r. tanárai. A művelt közönség számára. I. kötet. Ara 15 Kor. Kiadja a kolozsvári ref. theologiai fakultás. Kolozsvár 1917. 8° 315 lap.

A könyv harmadik darabja: **Vallásunk a törté-**

nelemben. A keresztyénség történelmi fejlődése, egyházzá alakulásától a jelenkorig. Írta Révész Imre. A 191—313. lapokon a keresztyénség történelmének áttekintését kapjuk, az első részben a reformációig (A látható egység kora 1—10. §. 193—258. ll.), a második részben a reformációtól napjainkig (A láthatatlan egység kora 11—18. §. 258—309. ll.). A függékben a magyar keresztyénségről és a magyar protestantizmusról van szó (310—313. ll.).

Eme rövidre fogott áttekintés arra való, hogy az olvasók a keresztyénség szellemének hatását, nevelői munkájának jelentőségét lássák inkább, mint a történelmi eseményeket. A szerző egyes megállapított fejezeteken (korszakokon) belül tartalmasan és szelvére elmélkedik olyan tényekről, amelyeknek alapjául szolgáló eseményeket alig érintett, a kapcsolatos évszámokat pedig szinte tudatosan elhallgatta. A húsz évszázadot 122 lapon olyaténképpen tárgyalja, hogy a századra való általánosabb jellegű hivatkozásokon kívül (mintegy 30 ízben) még 50 évszámot sem említ; már pedig még egy elmélkedő történésznek is jobban kellene ragaszkodnia az idő bázisához, ha szinte a művelt közönség számára ír is. Ne legyen kalendáriom, se évekre berendezett krónika a történelem, de viszont mutasson rá világosan, nyomatékosan és inkább többször, mint kevesebbszer azokra a kilométerjelző kövekre, amelyek az idő országútján bármely pillanatban tájékoztatják az olvasót arról, hogy hol jár?

Az így adott történelmi áttekintés, vázlatossága dacára is, helyt áll magáért. A keresztyénség megindulásától az ellenreformációig egyes tárgyalja a keresztyénségnek a külső környezetre való hatását s az ettől vett kölcsönhatást; minél inkább közeledik azonban korunkhoz, annál jobban előtérbe nyomul a kor más irányú szellemi mozgó elemeinek rajza, amelyben a keresztyénség szinte kizárólag a hatások felfogására és esetleges átszűrésére van utalva.

Világos tehát, hogy bármily hü képet találunk is a legutóbbi századok szellemi irányzatairól, mégis a végső fejezetnél tartalmasabb a munka első kétharmad része. Itt olvashatók jó részben a szerző által előszeretettel és szép számban írott jellemzések, amelyek közül kiemelendők az Augustinusról (231—233. ll.), Luther Mártonról (262—267. ll.) és Kálvin Jánosról (271—273. ll.) szövegek. A dolgok mélyére pillantó s a valóságnak is teljesen megfelelő eme jellemzések után igazán meglepő és szemet szűrő Szerzőnek a 291. lap közepén olvasható eme valótlan mondata: „A szentháromságellenes Servet Mihály, főképp a Calvin szomorú, erőszakos türelmetlensége miatt jutott Genfben, 1553-ban, kínhalálra“. Manapság ugyanis már nemcsak az 1864-ben Révész Imre debreczeni lekipásztortól megjelent „Kálvin élete“ után, hanem a Magyar Kálvinfordítók kiadásában olvasható idevonatkozó akták áttanulmányozásából és Dr. Kováts J. Istvánnak ezek elé írt alapos műve nyomán (Kálvin és Servet, Pápa, 1911.) nyilvánvaló, hogy Servet Mihályt a Kálvin titkárának feljelentésére tartóztatták le, de a genfi főügyész vádlevelé alapján kérdezték ki véglegesen; a per abban az időben folyt, amikor Kálvinnak a hatása a legcsekélyebb volt, tekintélye a legjobban inogott Genfben; az ítéletet kimondó kistanács a berni, zürichi, schaffhauseni és baseli egyházak véleménye s korántsem a Kálvin ráhatására döntött; s ha a kínhalál szón — mint a következő sor első szava sejteti — a

máglyahalálra lenne célzás: az is kétségtelen Doumerguének bizonyára nem légből kapott állítása szerint, hogy Kálvin „két ízben is megkísérelte, hogy a kegyetlen tűzhalált ne alkalmazza Serveten“ (Kováts i. m. 157. l.). Ilyen botlások az általánosságban mozgásnál és tények fölé emelkedésnél könnyen előfordulhatnak és némi részben, a jelentéktelenebbeket illetőleg, szemet lehet hunyni előttük, de ennek a passzusnak ebben a jubileumi munkában — különben sem adatok közlését célozta a szerző — még akkor sem lett volna helye, ha szintiszta valóság volna.

Az egész munka, ezektől eltekintve, egyéni beállítással méltán foglal helyet egyháztörténelmi irodalmunkban és határozottan jó szolgálatot tesz azoknak, akik a külső események ismerete birtokában eddig sohasem gondolkoztak a keresztyénség történelmi fejlődésén.

*

A *mi vallásunk* című vaskos könyv három darabjára külön-külön tett eme tárgyi vonatkozású megjegyzések után az *egységes kötetre* ohajtunk még néhány szerény megjegyzést tenni.

A kötetet a kolozsvári Stief nyomda állította ki a tőle megszokott csinosossággal. A szöveg technikai részét szintén gondosan átnézték, mert a közbülső résztől eltekintve (ahol szinte minden lapon található), kevés benne a sajtóhiba, bár még így is zavarólag hat a 148. lapon örül helyett: örül; 156. l. tarsusi helyett: tartusi; 184. l. szőlővesszők helyett: fűrtök; 223. l. keresztség helyett: keresztyénség; 299. l. nyárspolgári helyett: nyárspolgárait; a 232. lapon az alulról számított 5—2 sorokban levő mondat, amelyből hiányzik az állítmány; a 186. és 210. lapon pedig a § számozás hibás.

A könyv három darabja egybehangzónak mondható, mert mindháromat többé-kevésbé egységes szellem hatja át. S ez az egységes szellem főképpen abban nyilvánul meg, hogy az isteni gondviselésnek vezetését, a természetfeletti vonatkozás öntudatos irányítását — legyen az akár kívülről ható, akár belülről működő — lehetőleg kiküszöbölik a tárgyalás folyamán. Az első darabnak sikerül is ezt a tárgyalási módot következetesen keresztül vinni. A második darab szerzőjének azonban már erősen kell viaskodnia, hogy a supranaturalis elemnek helyet ne engedjen s hol a „názáreti ács fia“ (öt ízben) kifejezéssel vág szakadékot a supranaturalis elem érvényesülése elé, hol meg, annak kerülgetésével, olyan dogmatikai és logikai absurdumokba esik, mint amilyenek a 137., 139., 140., 143., 152., 153. és 154. lapokon külön-külön és egymással egybevetve is olvashatók. A könyv harmadik darabjában — ahol legkevésbé várható és ahol talán még leginkább lehetett volna mellőzni — már néhol (206., 263., 269.) tudatosan van említve az isteni gondviselés működése, ami nem esik a tudományosság rovására s az olvasó lelkét a földinél magasabb nézőpontra irányítja.

A tudománynak és tudósoknak általánosan elismert joga, hogy tárgyát úgy vizsgálja, amint akarja, szabadon, függetlenül mindentől; tárgyalhatja tehát a theologai tudományokat is a supranaturalis elem elismerésével, vagy anélkül. Ami e szabadságában köti a tudóst, csupán annyi, hogy nézeteit, eredményeit elfogadhatólag köteles megindokolni.

A mi vallásunkat, a keresztyénséget is lehet és kell is tudományosan tárgyalni, és egészen természe-

tes, hogy minden kor a maga tudományos eredményei szerint értékelendi annak végtelen becsét; ám épen vallási jellege miatt nem lehet a mi *vallásunkat*, főleg az alapok: az ó- és új-szövetség tanulmányozásánál úgy ismertetni, hogy a vallásos lélek meg legyen fosztva a magasabb irányítás meglátásától. „Mert — amint a hisztorikus mondja a 292. lapon — a keresztyénségnek épen a magyát — azt, ami benne élmény és kijelentés — semmiféle ratio nem képes kifejtteni *önnönmagából*, ha még olyan józan is. Annak a megragadására és *ezáltal* való megértésére a vallásos lélek eleven, közvetlen, irrationális egyéni tapasztalása kell, szomjúhozó fogékonyága az élő Isten lelkének hatásai iránt”. Az élő Isten Lelkének hatása pedig nemcsak a jelen világ egyes egyéneinek lelkében érezhető, hanem, az írás feljegyzése szerint, a ó- és új-szövetség egész történelmének menetében is. És ennek a hatásnak feltűntetését nem lehet, nem szabad mellőzni, sőt ki kell emelni. S ha én kezembe veszek egy XX. században nyomtatott könyvet, amelyet tudósok írtak „A mi vallásunk” címmel, bár nem kívánom, hogy a vallásos érzelmvilágnak rég idők kódéba kapcsolódó minden képzetét erőlködve igazolja, de elvárom tőle és joggal várhatom el, hogy a mi *vallásunknak* a múltban gyökerező alapigazságait a mai tudományos eszközökkel és elért eredményekkel támogassa, tisztább világosságba helyezze és nekem tudományos támpontokat nyújtson a modern hitetlen világnézetekkel és elméletekkel szemben. Ezt „A mi vallásunk” című könyv nem cselekszi.

Mindent figyelembe véve azt mondhatjuk, hogy ennek a most bemutatott könyvnek a címe, tartalmát tekintve, bátran lehetne: A mi tanításunk, vagy: A mi tudományos theologiai nézetünk; — de semmiképpen nem helyes, sőt az avatatlanokat megtévesztő jelzés ez: „A mi vallásunk”. — Ám ha a szerzőknek ez volna is a vallásuk, a mi vallásunk nem ez.

E. K.

Különfélék

Zsinat. Tisztelettel tudatom a református zsinat tagjaival, hogy az elnökség a zsinat második ülését Budapestre, a magyar református egyház székházába, 1918 október hó 2. (másodikának) d. e. tíz órájára hívta össze. Kelt Debreczenben (a Péterfi-utca 33. szám alatt) 1918 augusztus hó 7. *Sass Béla*, zsinati jegyző.

A debreczeni református főgimnáziumban a beírás szeptember hó 9-én kezdődik és szeptember 15-én fejeződik be. Az első négy napon csak prot. vallású tanulókat írunk be, a többi napon más vallásúakat is. A tápintézet szeptember 12. nyílik meg. Az évnívító istentisztelet szept. 16-án, hétfőn lesz. Ehhez képest a javító, pótló és magán vizsgálatok ideje is elhalasztatik. A javító és pótló vizsgálat a VIII. osztályban szeptember 5-én, az I—IV. osztályban szept. 9-én, az V—VII. osztályban szept. 10-én, a magán

vizsgálat a VIII. osztályban szept. 5-én, a többi osztályban szept. 12., 13. és 14-én lesz. Minden magántanulóval levélben közöljük, hogy mely napon lesz a vizsgálat. A javító vizsgálat díja tárgyanként 10 kor., amely iskolai célra fordítatik. A magánvizsgálat díja osztályonként 160 kor., a magántanuló tandíja osztályonként 108 kor., nem protestáns tanulóra nézve 188 kor. A különböző vizsgálatok szept. 9-én lesznek. A érettségi vizsgálat ideje nem változik. A nyomdai költségek szertelen megnövekedése miatt a múlt tanévi Értesítőt a lelkési hivataloknak ez alkalommal nem küldjük meg. Értesítőt csak külön kérelemre küldünk. A tandíjra, bentlakási díjra és tápintézet díjra vonatkozó változások tekintetében utalunk e lap folyó évi július 14-iki számában megjelent közleményünkre. Debreczen, 1918 aug. 8. *Karai Sándor*, igazgató.

Adósegélyek utalványozása. Az egyetemes adóalap végrehajtó-bizottság az 1918. évi II. félévi adósegélyeket július 31-én az egyházkerületekhez kiutalta. *Konventi iroda.*

Hadi árva fiút és leányt 12 éven felülieket a Kálvineum könnyebb dolgok végzésére fölnevelés elvállalása mellett keres s kéri a lelkész urak e tárgyú közbenjárását. A levelek Kiss Ferenchez Hajdúböszörménybe küldendők.

Kongrua és korpótlék. A legközvetlenebb forrásból nyert értesülésünk szerint úgy a korpótlék-, mint a kongruautalványozási jegyzéknek elkészítése s azal együtt a pénz utalványozása a vallás- és közoktatásügyi minisztériumból augusztus hó 15-ik napjára várható. A késedelmet az ügygel foglalkozó hivatali személyzet számának szokatlanul kevés volta s ezenkívül a nagy munkatorlódás okozta, miután a családi pótlékok és a ruhasegélyek ügye is nagyon megsaporította a munkát. Megnyugtatóul jelezhetjük, hogy ruhaseszerzési segélyben mindazok a lelkészek részesülni fognak, akik a múlt évben részesültek. A családi pótlékok kiutalása is közelebről várható.

A Sárospataki Református Lapok legújabb számában „Aktuális kérdések” cím alatt *R—s.* tárgyalván a szociálistáknak és annak különféle csoportozatait, felveti a kérdést, hogy „milyen állást foglaljunk el mi, protestáns s közelebről református egyház, református lelkészek, tanítók, írók és gondolkodók a két ellentétes (szociáldemokrata és keresztény szociális) párttal szemben?” Cikkirő oda dönt, hogy mivel az utóbbi a vallás és haza eszményeit fennen lobogtatva óhajt javítani a munkások szociális helyzetén, míg az előbbi a nemzetköziséget és a felekezetenélküliséget hangoztatja: tehát a keresztény szociálistákhoz kell csatlakozni, feltéve, hogy kellő eszmecsere útján ez a manapság tisztán katolikus szervezet biztosítékot nyújt az iránt, hogy a katolikus propaganda eszközeiről lemondva, az egész keresztény szociális irányzatnak felekezeten felül álló keresztény színezetet ad. Az Alkotmány ezt a gondolatot augusztus 8-iki számában melegen üdvözli és lehetőnek tartja a munkások szociális érdekeinek megvédését a keresztény érdekek koncentrációjával.

BARTHA ISTVÁN *útépítési vállalkozó Debreczen, Czegléd-utca 8. szám. Telefon 785. szám*

Vállal utak, községi járdák, iparvasutak, betonműtárgyak építését, fuvarozásokat. Költségvetés díjmentes

A „Magyarság“, ez az ismert című és szellemű szépirodalmi havi folyóirat úgy írónak kiválóságával, mint tartalmának igazi keresztyén voltával megérdemli a támogatást, már csak azért is, mert a mai sokféle kalandozó, de csak kivételesen — ha ugyan így is — tiszta szépirodalmi sajtónkban ez olyan lap, amelyet szülei vagy nevelői előzetes cenzura nélkül nyugodtan adhatunk bármely családtag kezébe. Az egyedüli, amiben változást óhajtottunk a *Magyarság* életében, az volt, hogy heti lappá legyen s így, mint gyakori kedves vendéggel, minél többször találkozzunk. A Protestáns Egyházi és Iskolai Lap legújabb számában viszont a *Magyarság*-hoz egészen közel álló írótól olyan cikket olvasunk, mely arra enged következtetni, hogy ha a Református Sajtóegyesület a *Magyarság*-ot intenzívebben nem támogatja, illetőleg át nem veszi, akkor ez az egyetlen református szellemű szépirodalmi lapunk megszűnik, nem bírván a háborús terheket. Ezt a lapot az irodalomért buzgó és hitéért lángoló Megyeresy Béla ker. ifj. egyesületi titkár és Muraközy Gyula s. lelkész törekvő és nemes lelkesedése tette irodalmi színvonalú lappá: nagy kár volna tehát nemcsak egyházunkra, hanem minden egyes reformátusra nézve, ha nemtörődés miatt megsemmisülne ez az egyetlen református jellegű szépirodalmi lapunk és füstbe menne két fenkölt lelkű, önzetlen ifjúnak legszebb, de korántsem megvalósíthatatlan ábrándja, a magyarság újrakiépítéséhez szükséges aldozatkésztség hiánya miatt. Segítsünk a „Magyarság“-on adományokkal és előfizetéssel. Kiadóhivatal: Budapest, VIII. Főherceg Sándor-u. 28.

Pályázat helyettes tanári, illetőleg tanítónői állásra.

A debreczeni református felső leányiskola igazgatótanácsa az 1918—19. tanévre pályázatot hirdet két helyettes tanári, illetve tanítónői állásra. Pályázhatnak protestáns vallású, fizika-számítan szakos, illetve természettudományi-számítan szakos középiskolai képesítésű tanárok vagy polg. iskolai képesítésű tanítónők. Fizetés 1600 korona és az államkinestárból részükre biztosítandó háborússegélyek. A kellően felszerelt s a református felső leányiskola igazgatótanácsához címzett kérvényeket f. év aug. 25-ig a felső leányiskola igazgatósága címére kell benyújtani. A megválasztott tanár vagy tanítónő köteles állását szeptember 1-ig elfoglalni.

Debreczenben, 1918 augusztus 4-én.

Könyves Tóth Kálmán,
az igazgatótanács elnöke.

Koncz Aurélné,
igazgató.

Pályázat.

A hegyközpályii református orgonista kántortanítói állásra pályázatot hirdetek augusztus 25-ig. Összjavadalom 1000 korona, ebben 9 hold szántó és rét haszonélvezete és az állami kiegészítések. Helyettes: lakással, kerttel és évi 800 koronával díjaztatik.

Iskolaszék.

Pályázati hirdetés.

A sarkadkeresztúri református iskolaszék pályázatot hirdet I—VI. osztályú iskolájának kántortanítói állására. Javadalom: az egyháztól készpénz 466 korona, természetben lakás; két öl kemény tűzifa, 2 legeltetési jog, stóla. Fizetési kiegészítés. Kötelesség: a törvény szerint. Pályázhatnak nőtanítók is. A pályázati kérvények augusztus hó 28-ig a lelkészi hivatalhoz küldendők.

1—2

Iskolaszék.

Ad. 445—1918. sz.

Pályázat

Tiszafüreden (Heves m.) két református fitanítói állásra.

I. Javadalom az egyháztól: lakás, 6 magyar hold és 583 négyszögöl szántóföld a község belterületén, félöl fa és száz kéve rözse, ötszáznegy (504) korona és államsegély. Megválasztott az orgonistakántornak kötelezett helyettese.

II. Javadalom: az egyháztól lakás, száz (100) korona és államsegély. Az állásra tanítónők is pályázhatnak.

Orgonázni tudók ideiglenesen évi 700—1200 korona mellékjövedelmet szerezhetnek az egyháztól. Személyesen jelentkezők a vasúti költséget megkapják. Pályázati határidő: augusztus huszonegy. Állás szeptember elsején elfoglalandó.

1—2

Református iskolaszék.

Pályázat

2 helyettes (esetleg női tanerővel betöltendő) tanári állásra.

A zilahi református Wesselényi-kollégium előjárósága az 1918—1919. iskolai évre egy magyar-latin és egy magyar-német (esetleg német-latin) helyettes tanári állásra újból pályázatot hirdet.

Az állások javadalma: a) férfiakkal évi 1200 K, ennek megfelelő háborús segély, ezenkívül lakás, fűtés, világítás az internátusban s teljes ételmezés a konviktusban; b) nőknek évi 2000 K fizetés, ennek megfelelő háborús segély, 400 K lakáspénz.

A kötelező heti órák száma mindkét állásnál 20. Ha férfiú választatik meg helyettes

tanárrá, az a tanításon kívül köteles részt venni a konviktusi és internátusi felügyeletben is.

Pályázhatnak az illető szakcsoportból a) legalább alapvizsgálatot tett protestáns férfiak vagy b) legalább szakvizsgálatot tett protestáns nők. Megválasztásra elsősorban református vallásúak számíthatnak. A második állásnál az a fő, hogy az egyik szaktárgy okvetlenül a német legyen, vagy legalább is igazolása annak, hogy az illető pályázó tud németül beszélni és képes a német nyelvet tanítani is. Akik képesek bármely rendkívüli tárgy tanítására, ezt a körülményt említsék meg kérvényükön, esetleg igazolják képesítettségüket.

A pályázati kérvények a vallást, életkort, végzett tanulmányokat, képesítettséget, testi épiséget, katonai szolgálati viszonyt feltüntetve, esetleg eddigi tanári szolgálatot igazoló okiratokkal felszerelten a Wesselényi-kollégium igazgatójához küldendők f. évi augusztus hó 25-ig. Az alkalmazottak állásukat kötelesek 1918 szeptember hónap elején elfoglalni.

Zilah, 1918 július hó 31.

Kerekes Ernő,
igazgató-tanár.

Pályázat.

A csonkapapi (Bereg) református egyház pályázatot hirdet helyettes tanítói állásra. Javadalma: lakás fűtéssel és a működési időre havi 200 kor. Az iskola I—V. osztályú. Pályázhatnak okleveles férfi és nőtanítók, képezdét végzetek és okleveles óvónők is. Pályázati határidő: augusztus 20.

Csonkapapi, 1918 aug. 1.

Fekete János,
református lelkész.

1—2

Pályázat.

A miskolci református főgimnázium előjárósága pályázatot hirdet egy görög-latin, egy matematika-fizika, egy magyar és egy tetszőleges tanszakú helyettes tanári állásra. Pályázhatnak legalább alapvizsgázott, protestáns vallású tanárjelöltek. Az állások javadalmazása 2000 K fizetés, 400 K lakpénz. A képesítést, katonai viszonylatot, családi állapotot feltüntetve kérvényeket 1918 augusztus 22-ig kell beküldeni a református egyháztanácsához címezve a főgimnáziumi igazgatóságához.

Miskolcz, 1918 július 15.

Dr. Tüdös István,
egyh. tan. I. elnök.

Dr. gróf Haller József,
igazg. tan. elnök.

Csorba György,
igazgató.

2—2

Pályázat.

A magosligeti református egyház pályázatot hirdet helyettes-tanítói állásra. Fizetése az egyház pénztárából havonként előre kifizetve 40 korona. Az államtól a helyettesi fizetés, drágasági pótlék, ruhasegély. Lakást az egyház ad. Kötelessége I—VI. osztályok és az ismétlő iskolások tanítása. Tankötelesek száma körülbelül 36. Pályázhatnak nők is. Az állás szept. 1-én foglalandó el. Pályázati határidő augusztus hó 29. A kérvények a lelkészi hivatal címére küldendők.

Magosliget, 1918 augusztus hó 1-én.

Siposs Imre,
református lelkész.

1—2

PÁLYÁZAT.

A szatmárnémeti ref. felső leány- és kereskedelmi iskola igazgatótanácsa pályázatot hirdet két helyettes tanári állásra. Pályázhatnak: 1. *meny-nyiségtan-fizikára* (v. ábrázoló mértan) képesített középiskolai okleveles szakvizsgás vagy alapvizsgás képesített tanárok, vagy tanárjelöltek. Esetleg más tanárok, 2. *magyar nyelv* és valamely más tárgyból szakcsoportra képesített tanárok vagy tanárjelöltek is pályázhatnak.

Pályázhatnak férfiak vagy nők. Ha középiskolai pályázók nem jelentkeznek, a helyettes tanári állásokat megfelelő képesítésű polgári iskolai tanítónokkal töltjük be. A középiskolai vagy polgári iskolai képesítésű helyettes tanár javadalma évi 2000 K. Háborús segélyért folyamodunk. A pályázni kívánók kérvényeiket f. évi augusztus hó 20-ig küldjék be az intézet igazgatóságához.

Szatmár-Németi, 1918 júl. 20.

Bácskai József,
igazgatóhelyettes.

Dr. Vajay Károly kir. tan.,
polgármester,
az igazgatótanács elnöke.

3—3

Pályázat.

A biharfelegyházai (Biharmegye, vasúti állomás Gyapoly 1 klm.) református egyház kántortanítói állására pályázatot hirdet.

Javadalma: az egyháztól 598 korona évi készpénz, 2 öl tűzifa megváltva 60 korona, 4 hold föld haszonélvezete, 3¹/₄ legelőjog, konfirmációra előkészítésért személyenként 2 korona, ismétlő iskolában fiú növendékek tanításáért községtől 30 korona, tisztességes lakás kerttel, törvényes stóla. Az államtól a törvényes kiegészítés.

Kötelessége: I—VI. fiú elemi osztályok tanítása a tiszántúli egyházkerület tanterve szerint, kántori teendők végzése, ismétlő iskolások tanítása, egyház-jegyzői teendők teljesítése, lelkész akadályoztatása esetén s kanonikus órákon (legatus jár) a templomban helyettesíteni.

református férfitanítók, valamint tanítójelöltek; sőt tanítónők is ideiglenesekül.

Az állás szept. 1-én elfoglalandó.
Biharfélegyháza, 1918 július 29-én.

Egei István,
református lelkész.

2-2

Pályázat.

A rohodi református egyház helyettes tanítói állásra pályázatot hirdet.

Javadalom: 1000 K készpénz, 1 öl tűzifa beszállítva. Háborús segély az állam pénztárából. Lakás és kert.

Kötelesség: I—III. vegyes osztály vezetése.

Pályázati kérvények a szükséges okmányokkal felszerelve augusztus 20-ig alulírt iskolaszékhez küldendők.

Rohod. u. p. Nyírbakta.

2-2

Református iskolaszék.

Pályázat.

A vencesellői református egyház pályázatot hirdet orgonista kántortanítói állásra. Javadalom: 1. 800 korona készpénz az egyház pénztárából évnegyedenként kiszolgáltatva — mint tanítói fizetés. 2. 200 korona az egyház pénztárából szintén évnegyedenként kiszolgáltatva — mint kántori fizetés. 3. 40 korona a községtől ismétlődő iskola vezetéséért. 4. Stóla a hívektől felsőbb egyházhatósági szabályrendelet szerint. 5. Egyházi jegyzőségért 10 korona. 6. Lakás természetben a szükséges melléképületekkel és kerttel. 7. 400 □-öl szőlőskerti föld használata. 8. Állami törvényes fizetésekiegészítés. Kötelesség: A mindennapi I—VI. osztályú vegyes iskolában a tiszántúli református egyházkerület által kiadott tanterv szerint, úgyszintén az ismétlődő iskolában tanítani, a szokásos évi vizsgákat megadni; köznapi, vasár- és ünnepnapon istentiszteletek s temetések alkalmával a kántori teendőket végezni, a helybeli református dalárdát vezetni, az egyházi jegyzői tisztet viselni, a lelkésznek mindennemű belmissziói munkában segíteni, ifjúsági egyesületet vezetni, a lelkészt akadályoztatás esetén, valamint kanonikus órákon a templomban helyettesíteni. Pályázhatnak tanítók és tanítónők, valamint tanító- és tanítónőjelöltek. Az állás esetleg helyettessel tölthetik be. Személyesen megjelenők előnyben részesülnek. Pályázati kérvények a szükséges okmányokkal felszerelve augusztus 17-ig (tizenhét) az iskolaszék címére küldendők. Az állás szeptember 1-én elfoglalandó.

Vencesellő, 1918 július 30.

2-2

Református iskolaszék.

Megjelentek !!

Wolhyniában.

Írta **Göde Lajos**, szekszárdi ref. lelkész.
Ára 6 korona 50 fillér.

Papi dolgozatok X. kötet.

Alkalmi egyházi beszédek.

Írta **Jánosi Zoltán**.

Ára kötve 10 korona.

Imádságok.

Bibliaolvasással egybekötött hétköznapi reggeli istentiszteletekre. — Írta:

F. VARGA LAJOS.

I-ső kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

II-ik kötet. — Ára füzve 8 korona, kötve 12 korona.

Portóra egy-egy könyvre 50 fillér küldendő.

Kapható:

HEGEDÜS ÉS SÁNDOR

protestáns irod. könyvkiadóhivatalában
DEBRECZEN.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékében jelenleg 1700 fogyasztási szövetkezet működik, amelyek összfor-

♦♦ galma 80.000.000 korona volt. ♦♦
Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.